

De gaten in het pensioenakkoord:

Met de afspraken uit het pensioenakkoord lijken we eindelijk een eenvoudig en overzichtelijk pensioenstelsel te krijgen: voor elke werknemer dezelfde premie, ongeacht zijn leeftijd. Maar hoe komen we daar? Hoe gaan we van een stelsel met gelijke pensioenopbouw voor elke werknemer, ongeacht zijn leeftijd, naar een systeem met gelijke premie, ongeacht zijn leeftijd? Bij het tot stand komen van het pensioenakkoord was direct duidelijk dat de grootste uitdaging niet bestond uit het nieuwe stelsel zelf, maar uit de overgang naar dat stelsel. Daarom staat in het akkoord: 'De compensatieproblematiek is niet alleen in financieel opzicht majeur, adequate compensatie is ook essentieel voor het vertrouwen in het pensioenstelsel. De vormgeving van een effectief transitiepad vergt een enorme inspanning van sociale partners, pensioenuitvoerders en de overheid.' En in verband met de overgang naar het nieuwe stelsel gaf de SER er de voorkeur aan om de bestaande en nieuwe aanspraken bij elkaar te houden. Het kabinet steunt dat en is dan ook bereid om collectief invaren te faciliteren.

Dit zijn ook meteen de belangrijkste uitdagingen voor een overgang naar het nieuwe stelsel: de overgangsregelingen en het invaren. In pensioenland wordt reikhalzend uitgekeken naar de voorstellen die het kabinet op deze onderdelen gaat doen. In onze special over het pensioenakkoord – Pensioen Magazine nr. 10, 2019 – zijn Cornelia Donner en Jan-Olivier Kuijkhoven nadrukkelijk ingegaan op de haken en ogen van het invaren. In datzelfde nummer bespraken Tim Zuiderman en ik de problematiek van de overgangsregelingen.

Roel Veugelers
Mr. R.J.G. Veugelers is advocaat en mediator bij Blom Veugelers Zuiderman advocaten

Roadmap

Minister Koolmees van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft in oktober vorig jaar een 'roadmap' voor de uitwerking van het pensioenakkoord opgesteld.¹ Daarin komt een reeks onderwerpen aan bod, zoals de AOW-leeftijd, zware beroepen, nabestaandenpensioen en pensioenopbouw van zelfstandigen. Stuk voor stuk zeer boeiende onderwerpen. Voor enkele zijn al wetsvoorstellen opgesteld conform de roadmap. Al deze onderwerpen staan echter los van de stelselwijziging die moet plaatsvinden; ze zouden ook kunnen worden doorgevoerd als er geen stelselwijziging plaatsvond.

Wat staat er dan in de roadmap over de overgangsregelingen en het invaren? Heel weinig! Bij het punt transitiekader en kanteling fiscaal kader wordt gemeld dat de stuurgroep in september 2019 is gestart en de uitwerking in het voorjaar van 2020 moet hebben afgerond, en dat de Kamer eind 2019 wordt geïnformeerd over de voortgang. De brief van 19 december 2019 met deze voortgangsrapportage bevatte helaas geen nieuws over de overgangsregelingen en het invaren: 'De tussenliggende periode was te kort om nieuwe stappen te melden. Achter de schermen wordt hard gewerkt.' Kort daarvoor had Koolmees, in zijn antwoord van 12 december 2019 op vragen van SP en 50PLUS, ook al weinig meer gezegd dan: 'De uitwerking van het pensioenakkoord vergt, met name op het punt van transitie en compensatie, commitment van zowel politiek als sociale partners in de komende jaren.' Voor de minister is het in elk geval wel duidelijk dat de overgangsregelingen van groot belang zijn. Hij streeft ernaar om voor de zomer een hoofdlijnennotitie naar de Tweede Kamer te sturen. Daarbij zal hij 'een doorkijk geven van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel'. Wellicht moeten we maar alvast een verrekijker aanschaffen.

Invaren

Dat er snel duidelijkheid moet komen over het invaren, wordt allerwegen onderschreven. In zijn brief van 5 juni 2019 zegt Koolmees dat hij het collectief invaren zal 'faciliteren'. Wat houdt dat in? Worden er fiscale voordelen verbonden aan het invaren, gelden er andere wettelijke eisen? Als er niet wordt ingevaren, blijft dan het bestaande financiële toetsingskader van kracht? En worden de regels voor toeslagverlening en het korten van pensioenen dan nog gewijzigd voor de achtergebleven aanspraken? Eind dit jaar moeten pensioenfondsbestuurders weer een besluit nemen over

invaren en overgangsregelingen

toeslagen verlenen of korten. In verband met de evenwichtige belangenafweging zullen zij met al deze aspecten rekening moeten houden. Ze hebben er daarom alle belang bij dat de regering zo snel mogelijk antwoord op dit soort vragen weet te geven.

Overgangsregelingen

Alle betrokken partijen hebben vastgesteld dat een overgang naar het nieuwe stelsel alleen mogelijk is met goede overgangsmaatregelen. Ook is duidelijk dat die maatregelen erg duur zullen zijn. In het pensioenakkoord worden vier bronnen genoemd voor het financieren van de overgangsregelingen: langere beleggingshorizon, geen buffers nodig, overgang 67-68 jaar, aanvullende middelen (gebruik van buffers). Bij een aantal financieringsbronnen kunnen vraagtekens worden geplaatst, zoals Tim Zuiderman en ik in eerdergenoemd artikel hebben aangegeven. Mogelijk worden de nieuwe pensioenregelingen iets goedkoper, vanwege de langere beleggingshorizon. Maar die besparing is vrijwel zeker onvoldoende om er de dure overgangsregelingen volledig van te bekostigen.

Als regering en pensioenuitvoerders geen of onvoldoende middelen hebben om de overgangsregelingen te financieren, wordt de rekening dan neergelegd bij werkgevers en werknemers? Op basis van de brief van de minister van 5 juni 2019 worden werkgevers verplicht om binnen de wettelijke kaders een transitieplan op te stellen en dit af te stemmen met de ondernemingsraad. Hoe moet zo'n plan er uitzien als een werkgever geen extra geld heeft voor een overgangsregeling? Een ondernemingsraad zal niet instemmen met een wijziging van een pensioenregeling als een grote groep (oudere) werknemers door de nieuwe pensioenregeling fors wordt benadeeld. En wat dan? De oude pensioenregeling kan immers niet meer worden voortgezet, omdat ze niet meer voldoet aan het fiscale kader.

Waarschijnlijk hebben de werkgroepen ook al geconcludeerd dat er onvoldoende middelen zijn om de overgangsregelingen te financieren en breekt de regering zich het hoofd over de vraag naar wie ze de hete aardappel kan of moet doorschuiven. Welke conclusie verbinden we aan dat tekort aan middelen? Vinden we dat een adequate compensatie essentieel is voor het vertrouwen in het pensioenstelsel en dat we maar van een stelselwijziging moeten afzien als het geld voor die compensatie ontbreekt? Dat zou betekenen dat dit pensioenakkoord net als het vorige in de prullenmand belandt. Of zeggen we dat invoering van een nieuw pensioenstelsel zo cruciaal is dat die hoe dan ook moet doorgaan, ook als daartoe de rekening bij werknemers en werkgevers moet worden gelegd? Heerlijk, weer een vol Malieveld! Met een twist: nu zullen vakbonden en werkgeversorganisaties daar hand in hand tegen protesteren. Of gaan we polderen, onze nationale hobby? Zegt de regering dan dat invoering van het nieuwe stelsel weliswaar forse offers van werkgevers en werknemers vraagt, maar dat ze zelf ook zal meebetalen, namelijk door de vennootschapsbelasting en de loonbelasting tijdelijk te verlagen?

De pensioenwereld wil graag zo snel mogelijk weten waar ze aan toe is met betrekking tot het invaren en de overgangsregelingen. Het is te hopen dat de regering op die punten weet door te pakken en met werkbare oplossingen komt. Ik wens haar alvast veel wijsheid toe. ●

1 Brief van minister Koolmees aan de Tweede Kamer, Planning uitwerking pensioenakkoord ('roadmap'), 7 oktober 2019.